

Дніпровський гуманітарний університет

В.М. Торяник, П.В. Макушев

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

(в схемах та визначеннях)

Навчально-методичний посібник

Дніпро
2019

УДК 340.12(075)
Т61

Схвалено вченою радою
Дніпровського гуманітарного університету
(протокол № 1 від 29.01.2019 р.)

Рецензенти:

Негодченко В.О. – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінальних дисциплін Дніпровського гуманітарного університету;

Токовенко О.С. – доктор філософських наук, професор, декан факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Авторський колектив:

Торяник В.М. – доктор політичних наук, професор, декан факультету туризму та готельно-ресторанної справи Дніпровського гуманітарного університету;

Макушев П.В. – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Дніпровського гуманітарного університету.

Т61Торяник В.М., Макушев П.В. Філософія права (в схемах та визначеннях) : навчально-методичний посібник. Дніпро, 2019. 152 с.

ISBN 978-966-916-841-2

Посібник, що пропонується, подано у формі компактних схем, визначень, тестів та словника термінів, які розкривають зміст курсу філософії права. Викладений у вигляді схем теоретичний матеріал сприяє цілісному, системному його сприйняттю.

Адресований студентам, слухачам магістратури, аспірантам, науковцям, а також усім, тим хто цікавиться питаннями філософії права.

УДК 340.12(075)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
РОЗДІЛ 1. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА ЯК НАУКА	
I НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА	8
1. Філософія права як наука, її предмет. Філософська правова рефлексія	8
2. Філософія права в системі наук, її основні питання та функції	9
3. Філософія права як навчальна дисципліна, її предмет і структура	12
4. Значення філософії права в підготовці майбутніх юристів	12
Питання для самоконтролю	14
Практичні завдання	14
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА	15
1. Сутність методології права та її рівні	15
2. Філософське осмислення права та його основні типи	17
3. Обґрунтування права з філософської точки зору, основні способи	20
Питання для самоконтролю	22
Практичні завдання	22
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА	23
1. Характерні риси СФП (сучасної філософії права)	23
2. Юридичний неопозитивізм, постпозитивізм	27

3. Характеристика концепції відродження природного права	31
4. Концепції відродження природно-правового мислення на ґрунті неокласицизму	33
5. Ірраціоналістичні концепції інтерсуб'єктивницького типу відродження природного права	34
6. Комунікативно-дискурсивна доктрина відродження природного права	36
Питання для самоконтролю	37
Практичні завдання	37

РОЗДІЛ 4. ВІТЧИЗНЯНА

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА ДУМКА	38
1. Виникнення філософії права в Україні	38
2. Докласичний етап розвитку філософсько-правової думки в Україні	39
3. Класичний етап розвитку філософсько-правової думки в Україні	39
4. Ліберально-романтичний етап розвитку філософсько-правової думки в Україні	43
5. Сучасний етап філософсько-правових досліджень в Україні	44
Питання для самоконтролю	45
Практичні завдання	45

РОЗДІЛ 5. ПРАВОВА ОНТОЛОГІЯ,

ЯК ОСНОВНА ПРОБЛЕМА ФІЛОСОФІЇ ПРАВА	46
1. Правова реальність та її природа	46

2. Онтологічна структура права. Основні структурні елементи правової реальності	51
3. Форми буття права. Елементи правової реальності	57
Питання для самоконтролю	62
Практичні завдання	62
РОЗДІЛ 6. ПРАВОВА АНТРОПОЛОГІЯ	63
1. Антропологічні основи права	63
2. Обґрунтування прав людини в філософсько-правовій думці	65
3. Гуманістична природа права	66
Питання для самоконтролю	68
Практичні завдання	68
РОЗДІЛ 7. ПРАВОВА АКсіОЛОГІЯ	69
1. Ціннісні основи права	69
2. Свобода як цінність. Право як форма свободи	71
3. Справедливість як основна правова цінність.	76
Питання для самоконтролю	79
Практичні завдання	79
РОЗДІЛ 8. ПРАВОСВІДОМІСТЬ, ЯК ОДНА З ПРОБЛЕМ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА	80
1. Правова сутність правосвідомості, форми її буття та основні функції	80
2. Аксиоми правосвідомості	85
3. Мораль і право, як складові загальної системи. Регуляції суспільних відносин	86

4. Проблема універсально-цивілізованого та специфічно-культурного в правосвідомості	89
Питання для самоконтролю	90
Практичні завдання	90
РОЗДІЛ 9. ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ	
ПРАВА ТА ВЛАДИ	91
1. Державно-правові інститути, як предмет дослідження філософії права	91
2. Правова держава і громадянське суспільство	92
3. Філософські проблеми правотворчості і правозастосування в посттоталітарному суспільстві	93
Питання для самоконтролю	96
Практичні завдання	96
ПІСЛЯМОВА	97
ЛІТЕРАТУРА	98
СЛОВНИК-ДОВІДНИК	102
СПИСОК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	143

ПЕРЕДМОВА

У контексті традиційної класифікації наук важко уявити, щоб дисципліна, яка вже самою назвою підпадає під рубрику філософських наук, раптом усупереч формальній логіці опинилась серед правознавчих.

Однак автори посібника вважають, що філософія права яка власне юридична дисципліна має великий і значною мірою поки ще не реалізований теоретично-методологічний потенціал.

Використання в новому обсязі досягнень загально-філософської думки, сучасних підходів до проблем філософського характеру може істотно збагатити наші уявлення про право, як філософський інститут.

Актуальність нового наукового напрямку і навчальної дисципліни обумовлено насамперед тим, що без всебічного аналізу філософсько-правових проблем неможливо розкрити перспективи розвитку правової системи, їх роль у вдосконаленні суспільних відносин, на базі забезпечення верховенства закону у всіх сферах життя, зміцнити механізм підтримання правопорядку на основі розвитку народовладдя.

Крім вищезазначеного авторський колектив вважає, що подальше дослідження філософських аспектів права сприяє формуванню і реалізації концепції сучасної правової держави.